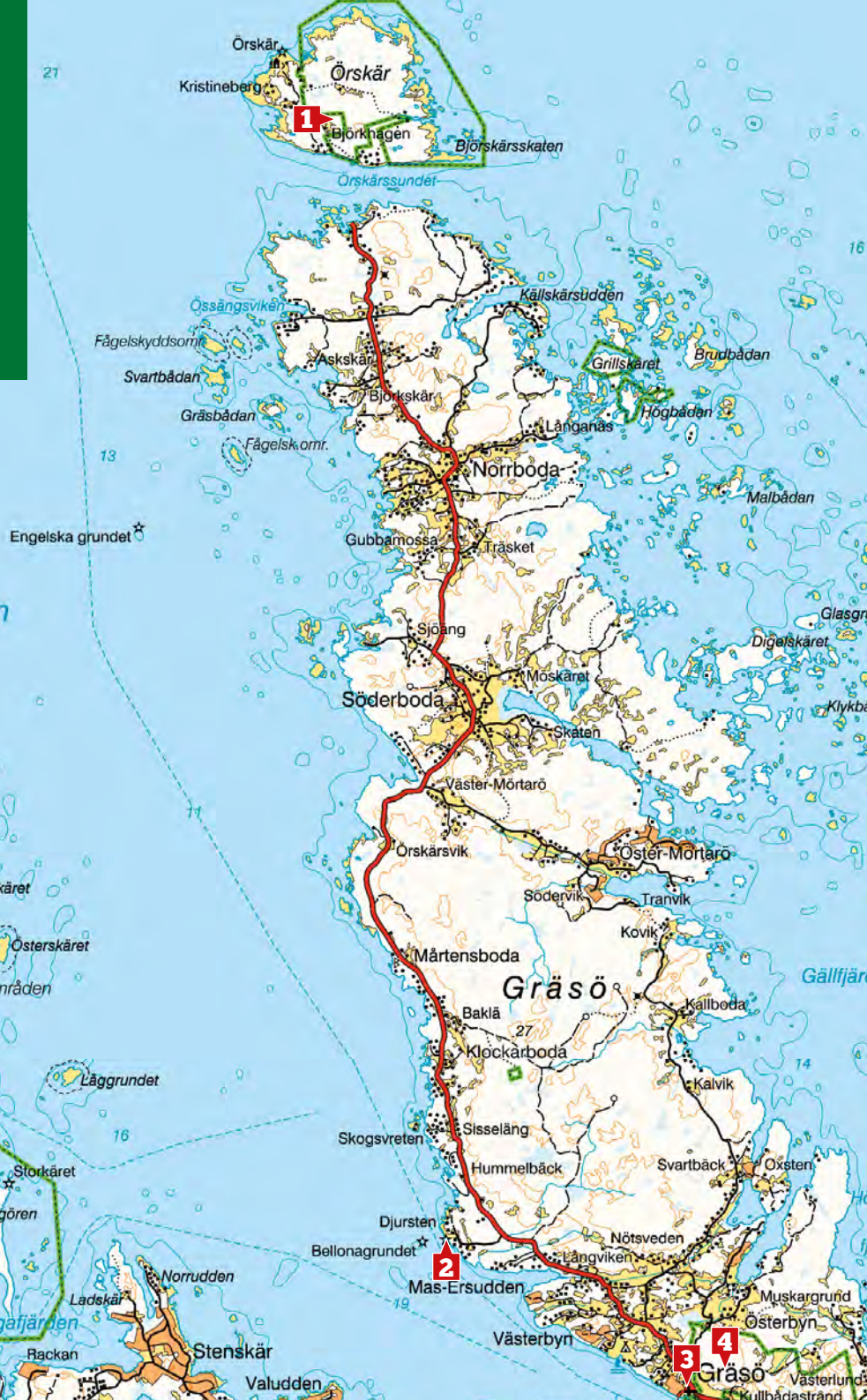

11

1. Örskär

WWW.ORSKARSFYR.SE
WWW.SKARGARDSSTIFTELSEN.SE

Norr om Gräsö ligger den karga skärgårdsön Örskär. Ön domineras av den svartvita fyren, klippor och vindpinad växtlighet, men det finns också förvånansvärt mycket skog. Det är en speciell miljö ute i havsbandet, som även du som inte har tillgång till egen båt kan besöka.

Bottenhavets vågor och vindar har format den låglänta ön. De mjukslipade klipporna inbjuder till bad och strövtåg och i klippskrevorna

växer backnejlika och andra växter som trivs i torr och mager jord.

För att vägleda fartygen som seglade på Norrland byggdes en första fyr av trä redan på 1600-talet. Sedan den träffats av blixten och brunnit ner, byggdes 1739 en ny fyr av sten. Den klassiska fyrbyggnaden ritades av den kände arkitekten Carl Hårleman som bl a står bakom Stockholms slott. Uppifrån fyren är det en häfnörande utsikt och till toppen kommer man via en sluttande gång som cirklar sig uppåt inuti fyrtornet.

I klipporna vid fyren ristade fyrvaktarens döttrar in sina namn år 1915. Fyrvaktaren själv tröttnade redan efter sina inledande bokstäver... Besöker du ön på försommaren kan du njuta av orkidén Adam och Eva alldeles nedanför fyren. På ön växer hela 18 av de 24 orkidéarter som finns i Sverige!

Vår och höst stannar mängder med flyttfåglar till på den här utposten vid havet. Med lite tur kan du se tiotusentals bofinkar eller tusentals ringduvor passera samtidigt.

På 1800-talet hade Örskär sin storhetstid. Då levde nästan sjuttio personer på ön: fyrvaktare, lotsar och fiskebönder med familjer, pigor och drängar. Korna gick på bete i skogen, man slet för att röja sten från odlingstegarna, träden hamlades och hö samlades in på alla håll. Vid gården Maren mitt på ön finns fortfarande rester kvar av det gamla odlingslandskapet.

Livet på skärgårdsön tog en tragisk vändning på juldagen 1877. Då drunknade femton örskårsbor på väg hem från julottan i Gräsö kyrka. Med ens blev upp emot tio barn föräldralösa och nästan varje familj förlorade en anhörig.

2. Djurstens fyr

WWW.DJURSTEN.COM

Djurstens fyr ser ut som ett knubbigt småsyskon till Örskärs fyr. Den ligger sällsynt vackert på Gräsös västra sida och vägleder sjöfararna i Öregrundsgrepen. Vid tornets fot växer guldgul renfana och skira rosa nävor. Slå dig ner och njut av dofter, insektsurr och den bedårande utsikten över vattnet.

Djursten är en av landets äldre fyrplatser, här har det stått en fyr sedan 1767. Dagens bastanta torn är byggt 1839. Från början var ljuskällan rovolja, för att senare bytas ut mot fotogenlampa innan fyren elektrifierades 1945. Vid Djursten finns alla byggnader som hörde till en fyrplats kvar: fyrmästarens bostad, fyrvaktarbostaden, hus för radiofyren, fotogenboden och helikopterplattan. Djurstens fyr var bemannad ända till 1964.

Rysshärjningarna

År 1700 till 1721 låg Sverige i krig med bland annat Danmark, Polen och Ryssland. Kriget var en maktkamp om herraväldet i östra Europa.

Sommaren 1719 ägnade sig den ryska flottan åt att plundra och bränna längs den svenska östersjökusten. Avsikten var att tvinga svenskarna till fredsförhandlingar. I Uppland brändes Öregrund, Östhammar och alla bruk, förutom Tobo och Skebo! Samma förödelse skedde i Stockholms skärgård och söderut ner mot Norrköping. De två följande somrarna fortsatte härjningarna längre norrut.

Rysshärjningarna tvingade Sverige till stora eftergifter vid fredsförhandlingarna i Nystad 1721, där Sverige förlorade alla sina besittningar i Baltikum.

